

Repliker och kommentarer

Arbetsgivaravgifterna igen

Vem gynnas vid en övergång från inkomstskatt till arbetsgivaravgift? I den politiska debatten tycks svaret vara beroende på politisk färg. Men även bland ekonomer synes råda en viss oenighet. Det är i detta sammanhang närmast Clas Wihlborgs artikel i *Ekonomisk Debatt* som inbjuder till en kommentar [Wihlborg 1976].

Min utgångspunkt är att löneförhandlingar gäller den totala lönekostnaden. En fullständig övervältring antas sålunda ske, dvs en krona mer i arbetsgivaravgift medför en krona mindre i lön för en normal löntagare. Med denna ansats följer resultatet:

Vinnare

Vinner på omläggningen gör de som får sänkt inkomstskatt, men som inte drabbas av höjd arbetsgivaravgift. Följaktligen vinner bl a följande grupper:

a. Pensionärerna. Dock skall påpekas att det endast är "överklassen" bland dessa, dvs de som har så stor pension eller förmögenhet att de faktiskt erlade inkomstskatt före omläggningen.

b. De som har ränteinkomster och/eller utdelningar från värdepapper. Även här fordras dock en viss inkomst för att få skattesänkning, detta då 800 (1 600) kr per år är skattefria.

c. De som har beskattningsbar realisationsvinst. Det blir än lönsammare att föra över arbetsinkomst till realisationsvinst!

d. Ägarna till fastigheter som ger beskattningsbart överskott vid den statliga taxeringen.

e. Egenföretagarna. Detta då det finns ett grundbelopp på 30 000 kr per år som inte belastas med arbetsgivaravgift.

Förlorare

Förlorar gör den som får mindre skattesänkning än vad hans lönekostnad belastas med i ökad arbetsgivaravgift. Följande två större grupper finns:

a. Låginkomsttagarna, detta oberoende om den låga årsinkomsten beror på kort årsarbetstid eller låg lön per arbetad timme. Någon inkomstskatt utgår ej på de först intjänade 4 600 kronorna. Om arbetsgivaravgiften höjs med exempelvis fem procent, belastas individens lönekostnad med $0,05 \times 4\ 600$, dvs 230 kr vid denna inkomst, men någon skattelindring ges ej individen. Hur långt upp i inkomstgrupperna man förlorar på en omläggning är beroende på hur skatteskalorna ändras.

b. De som har avdrag, exempelvis för resekostnader eller räntor. Den som har avdrag får ej skattesänkning för denna summa, men arbetsgivaravgiften utgår på hela bruttolönen.

ATP

Wihlborg menade i sin artikel att en omläggning till arbetsgivaravgifter urholkar ATP, dvs att man får det sämre när man blir pensionär. Av ovanstående framgår

att så inte är fallet för den som redan uppnått pensionsåldern, i varje fall om man inte har extraknäck (vilket inte heller Wihlborg påstår). De hittillsvarande skatteomläggningarna har istället överfört miljarder till pensionärerna.

Hur blir då resultatet för en person som har ett år kvar, för vilket han förvärvar pensionspoäng? ATP-reglerna säger att pensionen bestäms av genomsnittsinkomsten, uttryckt i antal basbelopp, under de 15 bästa inkomståren. Varje intjänat basbelopp, utom det första, ger en pensionspoäng.

Skulle det sista inkomståret inte tillhöra de 15 bästa, blir pensionen oförändrad! Individerna kan ha gjort en förlust under sitt sista arbetsår, detta om han var låginkomsttagare eller hade avdrag. Tillhör han inte dem som har så låg pension, att han redan med det gamla skattesystemet undgått inkomstskatt, kommer han dock att under sina år som pensionär kunna njuta av en lägre inkomstskatt.

Antag dock att det sista arbetsåret påverkar den genomsnittliga pensionspoängen, dvs tillhör de 15 bästa inkomståren. Antag vidare att höjningen i arbetsgivaravgiften är 1 500 kr. Den pensionsgrundande inkomsten sjunker då med 1 500 kr. Någon avgift till ATP-systemet betalas inte för denna summa. Om basbeloppet är 10 000 kr motsvarar det 0,15 pensionspoäng. Hans genomsnittliga pensionspoäng minskar med $0,15/15 = 0,01$. Formeln för ATP-pensionen är: genomsnittlig pensionspoäng $\times 0,6 \times$ basbeloppet. Ändringen i pension blir, i fast penningvärde, sålunda: $0,01 \times 0,6 \times 10\ 000 = 60$ kr per år.

Men att pensionen brutto minskar med 60 kr medför inte att man får det sämre som pensionär. Hade man som förvärvsarbetande en inkomst som gav en skattesänkning på 1 500 kr, kan man förutsätta att pensionen är så hög att inkomstskatten, i förhållande till skatteskalen som gällde före omläggningen, sjunker med avsevärt mer än 60 kr per år.

En löntagare kan sålunda förlora på omläggningen under sin aktiva tid. Men

huvuddelen kommer att vinna under sin tid som pensionär. Räknat på årsklasser råder det inget tvivel om att även i de åldrar där det återstår något år till pensioneringen gör man vinster. Dock har bl a diskonteringsfaktorn betydelse för resultatet. Teoretiskt är det dock inte omöjligt att alla nu levande årsklasser vinner på en omläggning, dvs vi kanske lägger en större del av skattebördan på kommande generationer.

Slutord

Sammanfattningsvis kan sägas att varje ändring i skattesystemet ger vinnare och förlorare. Om arbetsgivaravgifternas införande har gynnat de grupper som politikerna velat gynna är tveksamt. Ett sådant påstående torde snarare medföra att man påstår att politikerna säger sig vilja en sak, men i praktiken gör något annat.

En anledning till att införa en ny skatt, eller egentligen en gammal skatt med ett nytt namn, kan dock vara den psykologiska. Inkomstskatten hade nått "ett tak". Men en omläggning till arbetsgivaravgifter har endast en kortvarig effekt. Om en skatt kallas inkomstskatt, socialförsäkringsavgift, arbetsgivaravgift eller allmän arbetsgivaravgift är utan betydelse, liksom det är betydelselöst om de olika komponenterna är "öronmärkta" eller inte. Det är summan av de olika skatter som drabbar en produktionsfaktor som är intressant.

Det nuvarande skattesystemet har en komplexitet som alla, även politikerna, har svårt för att överblicka. Det torde därför vara en fördel att ha bara en sorts skatt på varje inkomstslag. Inget hindrar dock att det är olika skatteskalor för arbetsinkomster, kapitalinkomster, realisationsvinster osv, om man finner skäl här för.

Fil kand *Sune Håkansson*
Lunds universitet

Referenser

Wihlborg, C, [1976], "Arbetsgivaravgiften och den pensionsgrundande inkomsten", *Ekonomisk Debatt*, årg 4, nr 8